

ГЕРПЕТОЛОГІЯ (від грец. ἑρπετόν — плазун і ...логія) — розділ **зоології**, що вивчає плазунів. Тривалий час об'єктом дослідж. Г. були також земноводні, яких разом з плазунами об'єднували в один клас. Після чіткого розмежування цих класів земноводних виділили у самост. розділ зоології — **батрахологію**. Г. відома з давніх часів. Деякі відомості про плазунів зібрані у творах Аристотеля. Першою наук. працею з Г. вважають книгу середньовіч. автора Топселя (1608). Значний внесок у розвиток Г. зробили нім. вчений Й. Мюллер, англ. зоологи Т. Гекслі та Дж. Буленджер, рос. — О. Штраух та Я. Бедряга. В Україні засн. Г. вважають *О. Нікольського*.

Становлення Г. як науки відбувалося поетапно. Від поч. 18 ст. до 20-х рр. 20 ст. нагромаджувалися знання з різних галузей Г. (П. Паллас, Е. Ейхвальд, А. Андржеєвський, К. Кесслер, К. Кардош, **О. Браунер**). У 1920–60-х рр. проводилися дослідж. з фауністики, зоогеографії та екології герпетофауни (І. Барабаш-Никифоров, В. Скороход, *І. Пузанов*, *М. Шарлемань*, **І. Іваненко** та ін.). Від кін. 60-х рр. 20 ст. ці дослідж. значно поглибилися і сприяли створенню всесвітньо відомого центру з Г. на базі Зоол. музею Держ. наук.-природн. музею АН УРСР на чолі з *М. Щербак*ом, кер. якого він був понад 30 р. *М. Щербак* вважають засн. київ. герпетол. школи, найбільш відомі представники якої — *Є. Писанець* (фауна, систематика та охорона амфібій і рептилій Палеарктики), *Т. Котенко* (екологія, фауна та охорона рептилій і амфібій степ. зони Європи),

В. Маніло (каріосистематика амфібій та рептилій Палеарктики), *І. Доценко* (фауна та систематика рептилій), *М. Гончаренко* (герпетофауна України), *С. Заброда* (фауна амфібій та рептилій України) та ін. За результатами наук. дослідж. з Г. опубл. низку монографій, зокрема *М. Щербак*а — «Земноводные и пресмыкающиеся Крыма» (1966), «Ящурки Палеарктики» (1974), «Земноводные и пресмыкающиеся Украинских Карпат» (1980, у співавт. з *М. Щербанем*), «Гекконы фауны СССР и сопредельных стран» (1986, у співавт. з *М. Голубєвим*; усі — Київ); *Г. Гончаренко* — «Земноводні Побужжя» (К., 2002); *Є. Писанця* — «Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Хвостатые земноводные (Amphibia, Caudata)» (К., 2003) та ін. В Україні підготовку спеціалістів з Г. проводять на каф. зоології провід. ВНЗів.

Рекомендована література

1. Терентьев П. В. Герпетология. Учение о земноводных и пресмыкающихся. Москва, 1961;
2. Быховский Б. Е. Герпетология // История биологии с начала XX века до наших дней. Москва, 1975;
3. Щербак Н. Н. О состоянии и развитии научных работ в Зоологическом музее (к 50-летию Института зоологии АН УССР) // ВЗ. 1980. № 5.

В. В. Маніло

Бібліографічний опис:

Герпетологія / В. В. Маніло // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29350>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).